

**ONA TILI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING IJOBIY FAZILATLARINI
RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI**

Mo'minova Shoxistaxon G'ulomjon qizi

University of Business and Science

Maktabgacha-Boshlang'ich ta'lim va sport faoliyati kafedrası o'qituvchisi

Mirzaxo'jayeva Azizaxon

University of business and science

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 5-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek tili va adabiyoti darslarida o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy va ijobiy fazilatlarini shakllantirish, zamonaviy pedtexnologiyalardan samarali foydalanish hamda amaliy topshiriqlar orqali shaxsni rivojlantirish usullari yoritilgan.

Kirish

O'rta ta'limda ona tili fani faqatgina grammatik qoidalarni o'rgatuvchi vosita emas, balki o'quvchining dunyoqarashini kengaytiruvchi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni singdiruvchi asosiy omildir. Matn bilan ishlash, muloqot madaniyatini shakllantirish va tahlil qilish jarayonlarida o'quvchilarda halollik, bag'rikenglik, vatanparvarlik hamda mas'uliyat kabi ijobiy fazilatlarni rivojlantirish imkoniyati juda yuqori. Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Ularning yoshlariga mos holda ma'lumotlar ko'rib chiqilgan. Ona tili fanining mustaqil va ijodiy fikrlashini shakllantirishdagi o'rni asoslab berilgan. Maqolada ona tili darslarini tashkil etishda qo'llaniladigan interfaol metodlar, ijodiy topshiriqlar, muammoli savollar va hayotiy vaziyatlarga asoslangan mashg'ulotlarni o'quvchilarning nutqiy faolligi hamda ijodiy tafakkurini rivojlantirishdagi ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, o'qituvchining pedagogik mahorati, dars jarayonida qulay psixologik muhit yaratish va o'quvchi fikrini qo'llab-quvvatlash metodikaning muhim omillari sifatida asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ona tili darslarida ijodiy yo'naltirilgan metodlardan samarali foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, ularning og'zaki va yozma nutqini boyitadi hamda ta'lim samaradorligini oshiradi. Mazkur maqola boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ona tili darslarini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Samarali pedagogik texnologiyalar va usullar

Ona tili darslarida o'quvchilarning ijobiy fazilatlarini ma'naviyat, odob-axloq, vatanparvarlik, hamkorlik rivojlantirish – ta'lim va tarbiyaning uzviyligini ta'minlaydi. Quyida ushbu maqsadga erishish uchun qo'llaniladigan samarali texnologiyalar, usullar va amaliy choralar keltirilgan.

1. Interaktiv ta'lim texnologiyalari

Klaster tarmoqlar metodi: O'quvchilar markaziy tushuncha masalan, kamtarinlik, sadoqat atrofida o'z fikrlarini guruhlab, ijobiy xislatlar mohiyatini ochib berishadi.

Bumerang texnologiyasi: O'quvchilar matndagi tarbiyaviy g'oyani mustaqil o'rganib, bir-birlariga tushuntiradilar. Bu mas'uliyat va jamoada ishlash ko'nikmasini oshiradi.

FSMU fikr, sabab, misol, umumlashtirish: Har bir o'quvchi ijobiy fazilatlar haqidagi o'z pozitsiyasini dalillar va hayotiy misollar bilan himoya qilishni o'rganadi.

2. Matn ustida ishlash orqali tarbiyalash

Matn tanlash mezon: Darslar uchun xalq og'zaki ijodi, mumtoz adabiyot va zamonaviy asarlardan olingan, qahramonlari yuksak axloqli bo'lgan matnlar tanlanadi.

Muammoli vaziyatlar yaratish: Matn qahramonining xatti-harakatini tahlil qilish: Siz qahramon o'rnida bo'lsangiz nima qilardingiz? savoli orqali to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmasi shakllantiriladi.

Essening tarbiyaviy kuchi: Mening oilamdagi qadriyatlar, Yaxshilik nima? kabi mavzularda ijodiy ishlar yozdirish orqali o'quvchilar ichki kechinmalarini tahlil qiladilar.

3. Loyiha usuli

Mavzuli loyihalar: Guruhlarga Mahallamizdagi yordamga muhtoj insonlar, Kattalarga hurmat – oilamiz poydevori kabi mavzularda kichik tadqiqotlar o'tkazish topshiriladi.

Natija: O'quvchilar nafaqat til qoidalarini qo'llashni, balki hayotda g'amxo'rlik va saxovat ko'rsatishni amalda o'rganadilar.

4. Rolli o'yinlar va sahnalashtirish

Nutqiy etiket darslari: Bozor, shifoxona, transport yoki mehmondorchilik jarayonlari sahnalashtiriladi.

Maqsad: O'quvchilarda muomala madaniyati, xushmuomalalik, o'zgalar fikrini tinglash va hurmat qilish fazilatlarini nutqiy vaziyatlar orqali singdiriladi.

5. Kooperativ ya'ni hamkorlikda ta'lim

Jamoaviy mas'uliyat: Topshiriqlar guruhlarda bajarilganda, kuchli o'quvchilar ulgura olmayotgan do'stlariga yordam berishadi.

Natija: O'quvchilarda xudbinlik yo'qoladi, o'zaro ko'mak, do'stlik va bag'rikenglik hissi uyg'onadi.

O'qituvchi uchun metodik tavsiyalar:

Shaxsiy namuna: O'qituvchining o'zi darsda nutq madaniyati va odob-axloq borasida o'quvchilarga o'rnak bo'lishi shart.

Rag'batlantirish tizimi: Nafaqat to'g'ri javoblar, balki o'quvchining darsdagi odobi, do'stlariga yordami va ijobiy xulqi ham alohida e'tirof etilishi lozim.

1. Matn bilan ishlash va qadriyatlar tahlili

Dars jarayonida tanlangan matnlar faqat sintaktik yoki imloviy tahlil uchun emas, balki mazmuniy va axloqiy jihatdan ham qimmatli bo'lishi lozim.

Amaliyot: O'quvchilarga xalq og'zaki ijodi, maqollar va hikmatli so'zlar asosidagi matnlar berilib, "Muallif bu orqali qanday insoniy fazilatni targ'ib qilmoqda?" degan savol atrofida munozara tashkil etiladi.

2. Situatsion va muammoli topshiriqlar

Hayotiy vaziyatlarga asoslangan keys-stadi usuli o'quvchilarda to'g'ri qaror qabul qilish va hamdardlik hissini rivojlantiradi.

Amaliyot: Muloqot odobi mavzusida nizoli vaziyat aks etgan kichik matn beriladi. O'quvchilar undagi qahramonlarning xatolarini aniqlab, muammoni hushyorlik va samimiyat bilan hal qilish yo'llarini taklif etishadi.

3. Interfaol Rolli o'yinlar va saxnalashtirish

O'quvchilar turli ijtimoiy rollarni masalan, ustoz va shogird, do'stlar, keksalar va yoshlar o'rtasidagi muloqot ijro etish orqali o'zaro hurmat va muomala madaniyatini amalda ko'rsatib berishadi.

Natija: Nutq madaniyati va tinglash ko'nikmasi bilan birga samimiylik, bag'rikenglik shakllanadi.

4. Loyiha usuli

Guruh bo'lib ishlash jarayonida o'quvchilar o'zaro yordam va jamoaviy mas'uliyatni his qilishadi.

Mavzularga misol: Mening mahallamda hurmatga sazovor insonlar, Oila so'zining ma'nosi va bizning qadriyatlarimiz mavzularida kichik insho yoki taqdimot loyihalarini tayyorlash.

Dars samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar

Bosqich	Pedagogik harakat	Kutilayotgan fazilat	ijobiy
Kirish	Ezgulik va hamkorlikka chorlovchi saboqlar	Kayfiyatni diqqatni jamlash	oshirish,
Asosiy qism	Ma'naviy mazmunga ega matnlarni tahlil qilish	Mantiqiy insoflilik, halollik	fikrlash,
Xulosa va baholash	O'z-ozini baholash va do'stona qayta aloqa	Kamtarlik, do'stga hurmat	obyektivlik,

Xulosa

Ona tili darslarida ijobiy fazilatlarni rivojlantirish alohida mavzu sifatida emas, balki har bir darsning uzviy qismi sifatida olib borilishi zarur. Zamonaviy interfaol texnologiyalarni nutqiy va axloqiy mavzular bilan uyg'unlashtirish orqali faqatgina savodli emas, balki yuksak ma'naviyatli shaxsni tarbiyalashga erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Yo'ldoshev J.G'. Boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
- 2.Raxmonov B.X. Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida o'quvchilarning nutqiy va ijodiy kompetensiyalarini shakllantirish. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
- 3.Abdullayeva M.M. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida ona tili darslarini tashkil etish. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2021.
- 4.Ismoilova N.A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy tafakkurni rivojlantirish metodikasi. Pedagogika va ta'lim ilmiy jurnali, 2022, №3.
- 5.To'xtayeva D.O. Ona tili darslarida interfaol metodlardan foydalanish orqali o'quvchi faolligini oshirish. Xalq ta'limi jurnali, 2022, №6.
- 6.Qodirova G.S. Boshlang'ich ta'limda nutqni rivojlantirish va ijodiy yondashuv masalalari. – Toshkent: Akademnashr, 2023.
- 7.Karimov U.Sh. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikrlashini rivojlantirish masalalari. Zamonaviy ta'lim jurnali, 2023, №4.
- 8.Sattorova R.T. Boshlang'ich sinf ona tili darslarida ijodiy topshiriqlardan foydalanish metodikasi. Pedagogik mahorat jurnali, 2024, №2.
- 9.Mirzayeva L.B. O'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda o'qituvchining pedagogik mahorati. – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2024.
- 10.Usmonova S.K. Boshlang'ich ta'limda ona tili fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlar. Ilm-fan va ta'lim ilmiy jurnali, 2025, №11.Qosimov A. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent, 2020.
- 11.Ona tili o'qitish metodikasi. Boshlang'ich ta'lim fakulteti talabari uchun darslik.Toshkent "NOSIR" nashriyoti 2009.